

Marknadskontroll av ekodesign och energimärkning

Rapport av Energimyndighetens aktiviteter och utfall år 2013

ER 2014:13

Böcker och rapporter utgivna av Statens
energimyndighet kan beställas via
www.Energimyndigheten.se
Orderfax: 08-505 933 99
e-post: Energimyndigheten@cm.se

© Statens energimyndighet

ER 2014:13

ISSN 1403-1892

Förord

Ekodesign- och energimärkningsregelverken för energirelaterade produkter är gemensamma för alla EU-länder. Det innebär att samma krav gäller inom hela EU, vilket skapar lika villkor för alla europeiska tillverkare och återförsäljare.

Energimyndigheten är ansvarig för marknadskontroll av ekodesign- och energimärkningslagstiftningarna i Sverige. Marknadskontroll är den form av tillsyn, som avser just kontroll av produkter enligt tillämplig lagstiftning.

Energimyndigheten fastställer i slutet av varje år en marknadskontrollplan för nästkommande år. I denna plan fastställs vad som ska kontrolleras, och hur.

Denna rapport redovisar resultatet av myndighetens marknadskontroll år 2013. Syftet med rapporten är att synliggöra marknadskontrollen så att tillverkare, importörer, konsumenter och andra intressenter kan fortsätta upprätthålla en hög tilltro till regelverken. Utfallet av varje års marknadskontroll rapporteras också i myndighetens Årsredovisning, i en rapport till Marknadskontrollrådet samt under de senaste åren även till EU-kommissionen.

Energimyndigheten 2014-06-30

Anna Johansson
Enhetschef
Resurseffektiva produkter

Karolina Petersson
Projektledare
Marknadskontroll

Innehåll

1	Sammanfattning	5
2	Summary	7
3	Inledning	9
3.1	Marknadskontroll – vad och varför?	9
3.2	Energimyndigheten är ansvarig för marknadskontroll av ekodesign och energimärkning	10
3.3	Syfte med denna rapport	12
4	Energimyndighetens marknadskontroll 2013	15
4.1	Kontrollaktiviteter - genomförande och resultat	15
4.2	Förebyggande information	25
4.3	Samarbeten	27
4.4	Utvecklingsarbete gällande marknadskontrollen	29
5	Litteraturförteckning	31
Bilaga 1	Produktgrupper med ekodesign- och/eller energimärkningskrav	33
Bilaga 2	Sammanställning av Energimyndighetens kontroller år 2013	35

1 Sammanfattning

Ekodesigndirektivet sätter minimikrav på energiprestanda hos produkter som omfattas av lagstiftningen och förbjuder försäljning av de mest energi- och resurskrävande produkterna på EU-marknaden. Energimärkningsdirektivet synliggör produktens energianvändning och underlättar för konsumenter som vill göra energismarta val. Energimärkningen är obligatorisk för de produktgrupper som är reglerade och är också gemensam för EU-länderna.

Energimyndigheten utför marknadskontroll av produkter som omfattas av ekodesign- och energimärkningslagstiftningarna i Sverige. Marknadskontrollen innebär att myndigheten kontrollerar att produkter som finns på marknaden uppfyller gällande krav avseende t.ex. teknisk prestanda och energieffektivitet och att de har den märkning och dokumentation som krävs. Myndigheten kan vidta åtgärder mot de ekonomiska aktörer vars produkter inte uppfyller ställda krav. I yttersta fall kan myndigheten besluta om försäljningsförbud för en produkt.

Under 2013 kontrollerade myndigheten 106 produkter avseende krav på ekodesign. Produkter som kontrollerades var bl.a. vitvaror, elektronik, lampor, uppvärmningsutrustning och elmotorer. 70 av dessa produkter testades i laboratorium. För övriga gjordes kontroll av tillverkarnas tekniska dokumentation m.m. 34 av de 106 produkterna visade sig ha brister. Några brister var av mera allvarlig natur, t.ex. brister avseende energieffektivitet. Fem produkter uppvisade en teknisk prestanda som inte överensstämde med gällande krav. Då ansvariga tillverkare och importörer av dessa produkter konfronterades med myndighetens testresultat valde samtliga att frivilligt dra tillbaka produkterna från marknaden, dvs. försäljningen stoppades. De flesta brister rörde dock krav på den tekniska dokumentationen eller andra administrativa krav. I dessa fall var ansvariga tillverkare och importörer oftast snabba med att åtgärda påtalade brister och Energimyndigheten kunde avsluta ärendena med administrativa anmärkningar.

Samtidigt genomfördes också 163 inspektioner utifrån energimärkningslagstiftningen. 38 kontroller gällde produkters energieffektivitet och överensstämmelse med övriga prestandakrav enligt energimärkningen. Bl.a. testades 21 produkter i laboratorium. Övriga kontroller gällde energimärkning i butik (27 butiker), i internetbutik (65 butiker) samt reklam (33 reklamblad). 62 av de 163 inspektionerna visade på olika typer av brister (främst administrativa) och ledde till administrativa anmärkningar och krav på rättelse till ansvariga företag.

Generellt sett så har myndigheten sett att många företag saknar tillräcklig kunskap om vissa eller ibland alla krav i de gällande regelverken. Detta gäller främst produkter som relativt nyligen har reglerats inom ekodesign- och energimärkningslagstiftningarna och framför allt de administrativa kraven som ställs i lagstiftningarna (teknisk dokumentation, EG-försäkran om överensstämmelse m.m.). Det är företagets ansvar att se till att produkter som sätts på EU-marknaden uppfyller all

gällande lagstiftning och att energimärkningskrav uppfylls. Myndigheten ser dock att marknadskontrollinsatserna även fortsättningsvis bör kombineras med informationsinsatser gentemot berörda företag. Positivt är att dock att de produkter som testats i stor grad uppfyller de tekniska krav som kontrollerats och att de allra flesta företag som myndigheten kommer i kontakt med är måna om att uppfylla gällande lagstiftning och snabbt rätta till identifierade brister.

Energimyndigheten deltar i ett antal nationella och Europeiska samarbetsprojekt inom marknadskontrollområdet. I Sverige deltar myndigheten i Marknadskontrollrådet, en sammanslutning av 15 svenska marknadskontrollmyndigheter med ansvar för olika produktlagstiftningar. På nordisk nivå leder Energimyndigheten ett samarbetsprojekt mellan de nordiska ländernas marknadskontrollmyndigheter, Nordsyn. Ett liknande projekt pågår på europeisk nivå, Ecopliant, där Energimyndigheten också deltar. På EU-nivå finns även två administrativa samarbetsorgan för marknadskontrollmyndigheterna, ADCO Ecodesign och ADCO Energy labeling. Utöver detta deltar myndigheten i ett industriinitierat projekt som utför ett stort pan-Europeiskt test av tvättmaskiner, Athlete II.

2 Summary

The European Ecodesign Directive puts minimum energy performance requirements (MEPS) on products that are regulated and thereby prohibit sales of the most energy- and resource consuming products on the EU market. The Energy Labelling Directive on the other hand aims to help consumers to choose products which save energy and thus money. It also provides incentives for the industry to develop and invest in energy efficient product design.

The Swedish Energy Agency is the appointed market surveillance authority for ecodesign and energy labelling regulations in Sweden. The objective of market surveillance is to ensure that products placed on the market comply with applicable legislation. The Swedish Energy Agency checks products on the Swedish market regarding energy efficiency requirements and other technical requirements, as well as requirements on labelling and technical documentation. The authority can put sanctions on products that do not fulfil the requirements of the regulations. Under certain conditions, the authority can put a sales ban on products and manufacturers can be obliged to withdraw products from the market.

In 2013, the Swedish Energy Agency checked 106 products regarding ecodesign requirements, e.g. white goods, electronic household equipment, lamps, HVAC equipment and electric motors. 70 of these products were tested in laboratories according to harmonised standards. For the rest, the technical documentations were checked. 34 of the 106 products proved to be non-compliant in some way. Five products showed a technical performance that did not comply with the applicable requirements. As the responsible manufacturers and importers of these products were confronted with the authority's test results, all opted to voluntarily withdraw the products from the market, i.e. the sales were stopped. Most of the non-compliance found was however related to the technical documentation or other administrative requirements. In these cases, the responsible manufacturers and importers were usually quick to correct identified deficiencies and the Swedish Energy Agency could close the cases with administrative remarks.

At the same time, 163 inspections based on energy labelling legislation were conducted. 38 of these controls applied to the technical characteristics of the products, e.g. compliance with energy efficiency and other performance requirements of the energy label. 21 of these products were tested in laboratories. The other inspections were related to the dealer obligations such as energy labels in shops (27 shops inspected), in internet stores (65 stores) and advertisements and promo-materials (33 flyers). 62 of the 163 inspections showed some kind of non-compliance (mainly administrative) and led to administrative remarks and requests for corrective actions to the relevant companies.

Generally, the agency has noticed that some companies are still unaware of the requirements of the applicable regulations. This applies mainly to products that

have relatively recently been regulated by ecodesign and energy labelling legislation and above all the administrative requirements imposed by the legislation (technical documentation, the EC-declaration of conformity, etc.). It is the responsibility of the companies to ensure that products placed on the EU market comply with all applicable regulations and that the energy labelling requirements are fulfilled. The authority sees, however, that market surveillance inspections should also continuously be combined with information activities, directed towards the concerned companies. However, positive is that the products that have been tested in laboratories to a large percentage meet the technical requirements of ecodesign and energy labelling. In addition, the vast majority of companies that authority comes into contact with are committed to comply with applicable laws and promptly correct the identified deficiencies.

The agency participates in a number of national and European collaborative projects in the market surveillance area. In Sweden, the authority participates in the Market Surveillance Council, an association of 15 Swedish market surveillance authorities responsible for different product legislations. At Nordic level, the agency leads a joint project between the Nordic countries' market surveillance authorities, Nordsyn. A similar project is going on at European level, Ecompliant, where the Swedish Energy Agency also participates. At EU level, there are also the administrative cooperations for market surveillance authorities, ADCO Ecodesign and ADCO Energy labelling. In addition, the agency participates in Atlete II, an industry initiated project performing a large pan-European tests of washing machines.

3 Inledning

3.1 Marknadskontroll – vad och varför?

Marknadskontroll bedrivs inom en rad olika områden, av olika myndigheter och med bakgrund i olika lagstiftningar. Marknadskontrollen kan avse olika typer av produktrelaterade krav: säkerhet, hälsa, miljö eller energieffektivitet (1).

Generellt innebär marknadskontroll att ansvarig myndighet kontrollerar att produkter som finns på marknaden uppfyller gällande lagstiftning och att de är märkta och kontrollerade på föreskrivet sätt. Myndigheten ska vidta åtgärder mot de ekonomiska aktörer vars produkter inte uppfyller ställda krav. Åtgärder som kan bli aktuella, beroende på bl.a. vilken lagstiftning som avses i det aktuella fallet samt graden av överträdelse gentemot krav, är till exempel försäljningsförbud eller tillbakadragande av produkter från marknaden.

Marknadskontroll sker dels i form av planerade kontroller av produkter (s.k. proaktiv marknadskontroll) eller som reaktioner på klagomål från allmänheten eller varningar från myndigheter i andra länder (reaktiv marknadskontroll). Marknadskontroll omfattar som regel inte förhandskontroll eller kontroller av produkter i bruk.

Med tanke på den snabba produktutvecklingen och den stora mängden produkter som tillhandahålls på marknaden är det omöjligt att kontrollera alla produkter. Därför sker marknadskontroll ofta i form av stickprov efter riskbedömning.

Marknadskontroll är myndigheternas ansvar, men att denna sker effektivt ligger i allas intresse. Konsumenter har ett intresse av att endast produkter som uppfyller gällande krav finns på marknaden. Seriösa näringsidkare har ett intresse av att mindre nogräknade företag inte snedvrider konkurrensen genom att ostraffat sälja produkter som inte uppfyller gällande krav. För en effektiv marknadskontroll behövs därför ett nära samarbete mellan myndigheter, näringsliv och konsumentorganisationer.

Krav på att marknadskontroll ska bedrivas finns bland annat i EU-förordning 765/2008 om ackreditering och marknadskontroll (2), i den svenska förordningen om marknadskontroll av varor (3) och inte minst i sektorslagstiftningen, t.ex. avseende ekodesign och energimärkning, (4) samt (5).

Marknadskontroll:

En myndighets åtgärd för att säkerställa att en vara som gjorts tillgänglig på marknaden uppfyller gällande krav.

Generellt sett organiseras och utförs marknads kontroll huvudsakligen som två delmoment:

1. Marknadskontrollmyndigheten kontrollerar att produkter som säljs uppfyller gällande lagstiftning
2. Marknadskontrollmyndigheten ser till att produkter som inte överensstämmer med gällande regelverk tas bort från marknaden, antingen genom produkterna förbjuds eller genom att tillverkare/importör förmås ändra produkterna så att de uppfyller gällande regelverk

Regeringen har i förordningen om marknads kontroll (3) listat de myndigheter som ska utöva marknads kontroll¹. Energimyndigheten är en av dessa myndigheter.

3.2 Energimyndigheten är ansvarig för marknads kontroll av ekodesign och energimärkning

EU:s ekodesign- och energimärkningsdirektiv är införda i svensk lagstiftning genom Lag (2008:112) om ekodesign och Lag (2011:721) om märkning av energirelaterade produkter.

I tillhörande förordningar (4) och (5) anges att Energimyndigheten har utsetts till marknads kontrollmyndighet för samtliga produktförordningar som hittills beslutats inom Ekodesign- och Energimärkningsdirektivens ramar, samt även för den fristående däckmärkningsförordningen (6).

Marknadskontroll och provningar utifrån lag om märkning av hushållsapparater (7) har pågått i Energimyndighetens regi sedan 2006. Dessförinnan drevs verksamheten av Konsumentverket, med till viss del samma personal och arbetssätt som idag.

Hittills har 23 produktspecifika förordningar om ekodesign och/eller energimärkning beslutats inom EU. Dessutom finns föreskrifter om energimärkning som fortfarande gäller. Myndigheten utför idag marknads kontroll på de flesta av dessa produkter, dock inte alla eftersom vissa krav ännu ej trätt i kraft. De 17 produktgrupper för vilka krav trätt ikraft senast under 2013 finns i Bilaga 1.

Med stöd av lagstiftningen utövar Energimyndigheten marknads kontroll genom att kontrollera produkter som finns på den svenska marknaden. Marknadskontrollen kan omfatta både produkterna i sig och den dokumentation som ska finnas för produkterna.

Kraven på produkter som omfattas av ekodesignkrav är att produkterna ska uppnå åtminstone den minimiprestanda avseende energieffektivitet som anges i aktuell produktförordning. Ytterligare miljökrav samt krav på prestanda, ljudnivåer och information kan förekomma. Dessutom tillkommer krav på teknisk dokumentation, CE-märkning m.m. som visar att tillverkaren kan styrka att kraven uppfylls för alla aktuella produkter.

¹ Arbetsmiljöverket, Boverket, Elsäkerhetsverket, Energimyndigheten, Kemikalieinspektionen, Konsumentverket, Läkemiddelsverket, Myndigheten för radio och tv, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Post- och telestyrelsen, Skatteverket, Socialstyrelsen, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll samt Transportstyrelsen

För energimärkning gäller det såväl att energimärkningen är utförd enligt tillämplig standard som att märkning finns vid försäljning och marknadsföring (i reklam, vid försäljning på internet och i butik) av de produkter som omfattas av krav på märkning.

Krav på tillverkare, importörer och återförsäljare av produkter som omfattas av ekodesign- och/eller energimärkningskrav finns mer detaljerat beskrivna på Energimyndighetens webbplats².

Energimyndigheten gör marknadskontroll på följande sätt:

- Provning av produkter i laboratorium (ekodesign och energimärkning)
- Dokumentkontroll av produkter (ekodesign och energimärkning)
- Kontroll av att energimärkning finns i butik, på internet och i reklam (energimärkning)

Energimyndigheten beslutar i slutet av varje år en marknadskontrollplan som visar vilka produktgrupper som ska kontrolleras under det kommande året och hur kontrollerna ska utföras. Utöver de planerade kontrollerna tar Energimyndigheten också emot klagomål och rapporter om misstänkt bristfälliga produkter från konsumenter, företag och organisationer. Dessa klagomål och rapporter kan också resultera i tillsyn, s.k. reaktiv marknadskontroll.

Urval av specifika modeller som ska kontrolleras sker utifrån något eller några av följande kriterier:

1) Riktat urval (ofta riskbaserat), t.ex. baserat på:

- Ny produkt/nytt märke/ny butik på marknaden
- Produkt/märke/butik som vid tidigare kontroll uppvisat brister
- Produkt/märke/butik för vilken vi tidigare fått utomstående klagomål och rapporter
- Produkt/märke/butik med hög marknadsandel
- Produkt/märke/butik med låg marknadsandel
- Produkt/märke med hög energianvändning (sämre energimärkning)
- Produkt/märke med låg energianvändning (bra energimärkning)
- Produkt/märke med visst geografiskt ursprung (t.ex. svenska importörer av produkter med utomeuropeiskt ursprung)
- Produkt/butik från lågprissegment
- Produkt som säljs genom viss försäljningskanal
- Annat

2) Slumpvis urval (för att få en bild över marknaden generellt):

- Slumpgenerator
- Annat slumpmässigt urval

3) Reaktiv marknadskontroll:

- Direkt urval till följd av utomstående klagomål eller rapport

² <http://www.Energimyndigheten.se/Foretag/Ekodesign/Tillverkare-importorer-och-aterforsaljare/>

Energimyndigheten har möjlighet att ta till rättsliga åtgärder om produkter på marknaden inte uppfyller gällande krav. Rättsliga åtgärder kan vara olika typer av förelägganden, som att inga fler produkter får säljas utan att de först ändrats så att de uppfyller gällande krav. En yttersta insats kan bli ett försäljningsförbud för produkten. Om företaget inte följer Energimyndighetens beslut har myndigheten rätt att förena föreläggandet med ett vite. Hur stort vitet blir bedömer Energimyndigheten i varje enskilt fall. Vid vissa typer av åtgärder informerar Energimyndigheten även EU-kommissionen och övriga EU-medlemsstater. Energimyndigheten låter alltid det ansvariga företaget yttra sig i fall där brister hos produkten eller butiken upptäckts. I många fall kan tillverkaren eller återförsäljaren då föreslå egna åtgärder för att bristerna ska upphöra. Om företagets förslag är godtagbara kan myndigheten ofta avsluta ärendet utan rättsliga åtgärder.

Myndighetens övergripande mål med marknadskontrollen är att varor som gjorts tillgängliga på marknaden uppfyller gällande krav. Kontroll, inspektioner och rättsliga åtgärder gentemot tillverkare är en väg att uppnå detta mål. Ett annat sätt är att arbeta förebyggande med syfte att fler produkter på marknaden ska uppfylla gällande produktlagstiftning. Detta görs bl.a. genom informationsinsatser om gällande eller kommande krav, riktat till tillverkare, importörer och återförsäljare. Det är dessa aktörer som kan påverka produkternas överensstämmelse med gällande krav. Energimyndigheten arbetar därför för att sprida information om regelverken.

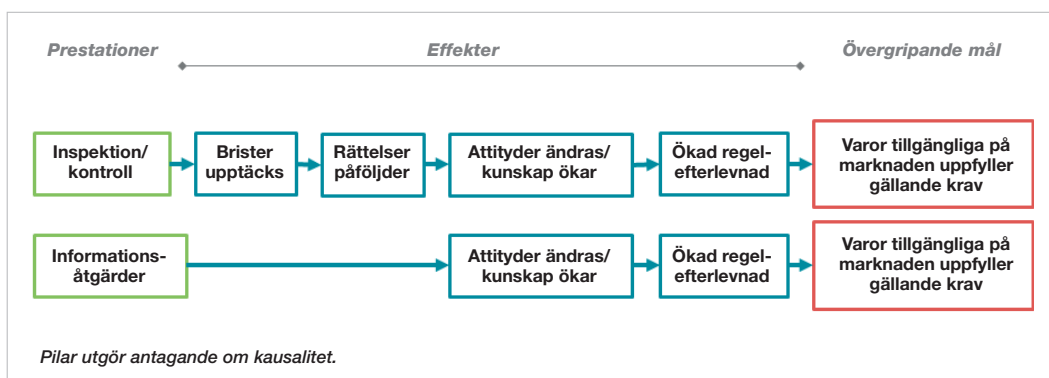

Bild: Två sätt att uppnå det övergripande målet: Att varor tillgängliga på marknaden uppfyller gällande krav. Källa: Marknadskontrollrådet

Energimyndigheten har idag ca tre heltidsarbetskrafter som arbetar med marknadskontroll, inklusive förebyggande information och samarbetsprojekt. Dessutom arbetar ett antal medarbetare på myndighetens interna Testlab bl.a. med genomförande och/eller beställningar av de marknadskontrollprovningar som genomförs.

3.3 Syfte med denna rapport

Denna rapport är en årssammanställning av Energimyndighetens marknadskontroll år 2013. Syftet med rapporten är att visa hur marknadskontroll av ekodesign- och energimärkningsregelverken går till samt följderna för produkter med brister. I denna typ av rapport ges också en viss bild av hur marknaden ser ut och vilken typ av produkter som uppvisar brister. Genom att synliggöra marknadskontrollen kan tillverkare, importörer, konsumenter och andra intressenter fortsätta upprätthålla en hög tilltro till regelverken.

Innehållet i denna rapport är detsamma som i myndighetens Årsredovisning 2013. Vid sammanställningen av Årsredovisningen i januari 2014 var dock inte samtliga kontroller helt slutförda, varför data skiljer sig år mellan rapporterna i vissa fall.

Denna rapport baseras på samma data som Energimyndighetens redovisat till EU-kommissionen i maj 2014 (dessa data finns också sammanställda i Bilaga 2). Marknadskontrollrådets riktlinjer för upprättande och uppföljning av marknadskontrollplaner har följts.

Denna rapport publiceras på Energimyndighetens webbsida, ingång Ekodesign, samt sprids via nyhetsbrev etc. Den utgör också Energimyndighetens rapport till Marknadskontrollrådet.

4 Energimyndighetens marknadskontroll 2013

4.1 Kontrollaktiviteter - genomförande och resultat

Energimyndigheten har genomfört kontrollaktiviteter enligt Marknadskontrollplan 2013. I princip samtliga kontroller och inspektioner har genomförts enligt fastställd plan. Dessutom har ett antal utomstående rapporter och klagomål om misstänka produkter inkommit till myndigheten och hanterats inom myndighetens marknadskontroll.

Nedan följer en sammanfattning för olika produkttyper. Data finns även sammanställt i Bilaga 2.

4.1.1 Vitvaror

Vitvaror och dess energimärkning har kontrollerats i ett flertal insatser under 2013. För tvättmaskiner, torktumlare och diskmaskiner har ekodesign- och energimärkningskrav nyligen uppdaterats. De nya kraven innebär bland annat nya märkningsetiketter, men också tekniska prestandakrav.

Under årets första del genomfördes en dokumentkontroll av ett antal vitvaror. Dokumentkontroll som metod för marknadskontroll har endast använts av Energimyndigheten under ett par år. För vitvarorna disk- och tvättmaskiner samt kylskåp genomfördes dokumentkontroller för första gången år 2013.

För disk- och tvättmaskiner begärdes dokumentation in för åtta plus åtta produktmodeller. Energimyndigheten ställde förfrågan som så, att tillverkarna skulle redovisa all dokumentation som krävs enligt ekodesign- och energimärkningslagstiftningen. Denna förfrågan visade sig vara svår att tillgodose

Faktaruta: Dokumentkontroll av tillverkarens tekniska dokumentation

En tillverkare eller importör av en produkt till EU ansvarar för att det finns en sammanställd teknisk dokumentation som styrker att produkten uppfyller alla krav i aktuella produktförfordningar. Dokumentationen ska sammanställas innan produkten släpps ut på marknaden.

Dokumentationen ska innehålla information om egenskaper och resultat från mätningar och beräkningar som genomförts i syfte att verifiera att produkten uppfyller gällande krav. Finns det harmoniserade standarder för att testa produkten bör dessa användas.

Vid en marknadskontroll kan Energimyndigheten begära att få kontrollera produktens tekniska dokumentation, en s.k. dokumentkontroll. De relevanta handlingarna ska då presenteras för Energimyndigheten inom tio dagar från förfrågan. Brister i dokumentationen kan leda till direkt rättsliga åtgärder från myndighetens sida. Det kan också leda till att produkter tas in för fysiskt test i laboratorium.

Exakt vad som måste dokumenteras är olika för olika produktgrupper. Detta beskrivs i respektive förordning. Generella krav finns också i ekodesign- och energimärkningsdirektiven.

för många tillverkare, framför allt för att det uppenbarligen inte var tydligt för dem vilken dokumentation som egentligen krävs för att påvisa överensstämmelse. Vad gäller EU-deklaration om överensstämmelse så kunde detta dokument presenteras av de flesta tillverkare, men det var inte alltid en tydlig koppling mellan den EU-deklaration som skickats in och aktuell maskin. Ett krav på EU-deklarationen är att aktuell produktmodell ska kunna identifieras entydigt i deklarationen.

Efter ett antal förtydliganden från myndigheten kom relativt tillfredsställande information in från samtliga tillverkare. I tre fall bedömde dock Energimyndigheten dokumentationen som alltför bristfällig. I dessa fall gav Energimyndigheten företagen en administrativ anmärkning. En administrativ anmärkning betyder i praktiken att myndigheten markerar att brister finns och bör åtgärdas och att förnyad kontroll kan komma att ske vid ett senare tillfälle, men att inga ytterligare åtgärder tas från myndighetens sida för närvarande.

Dokumentkontrollen av tvättmaskiner låg till viss del till grund för den provning som genomfördes senare under året. Produkter som uppvisat vissa misstänkta brister i dokumentationen togs ut för test. Tre tvättmaskiner provades på Energimyndighetens interna lab. Av dessa maskiner uppvisade endast en maskin en mindre brist, vilket ledde till ytterligare en administrativ anmärkning från myndigheten.

Dokumentkontrollen av tvätt och disk ledde också till att Energimyndigheten insåg behovet att precisera för tillverkarna vad en teknisk dokumentation ska innehålla. Energimyndigheten kommer hädanefter precisera mer exakt vilken typ av dokumentation man önskar få in vid en viss dokumentkontroll. Dessutom ledde dessa lärdomar sedermera till att Energimyndigheten lade upp ett antal informativa websidor riktade till tillverkare, importörer och återförsäljare, för att bl.a. precisera kraven på teknisk dokumentation m.m.³.

Dokumentkontroll genomfördes också i mindre skala av fem kylskåp. I detta fall följde dokumentkontrollen det formulär som tagits fram inom Ecopliantprojektet, se kapitel 4.3.2. Endast ekodesignkrav hanteras inom Ecopliant och följaktligen kontrollerades den tekniska dokumentationen som krävs enligt ekodesignförordningen om kylskåp. De fem utvalda produkternas dokumentation uppfyllde i stort sett helt kraven på teknisk dokumentation, med två mindre avvikelser. Dessa avvikelser hanterades som administrativa anmärkningar till företagen.

Energimyndigheten provade också fyra torktumlare under året. Modellerna valdes ut utifrån marknadsandel (bästsäljare) samt att de hade den nya märkningsetiketten. Utifrån detta urval lottades fyra specifika modeller ut. Torktumlare kontrollerades enligt förordning för energimärkning. Det är tillverkarna som ansvarar för att informationen som lämnas på energimärkningsetiketten är korrekt. Testresultaten för alla utvalda torktumlarmodeller visade sig överensstämma med tillverkarnas uppgifter på energimärkningsetiketterna. Däremot upptäcktes brister i produktblad och/eller bruksanvisningar hos tre av torktumlarna. Dessa tre fall fick administrativa anmärkningar och uppmaningar att korrigera dokumentationen för produkterna.

³ <http://www.Energimyndigheten.se/Foretag/Ekodesign/Tillverkare-importorer-och-aterforsaljare/>

I marknadskontrollplanen för 2013 fanns också en planerad provning av diskmaskiner. Till följd av tekniska problem med provningsutrustningen sköts denna provning fram till 2014.

Energimyndigheten genomförde även en kontroll av fyra vitvarubutiker för att se om de produkter som omfattas av en förordning om energimärkning var korrekt märkta. Energimärkningen i butik är butiksägarnas ansvar. De produkter som granskades var främst tvätt, disk och tork. Sammanfattningsvis kan sägas att resultatet var mycket gott. Samtliga produkter i de granskade butikerna var märkta enligt krav! Dessa glädjande resultat har troligtvis sin grund i att de produktgrupper som granskades har alla en lång tradi-

Även vitvaruförsäljning via internet kontrollerades. 10 näthandlare av vitvaror kontrollerades. Inte heller någon av näthandlarna uppvisade några brister vad gäller energimärkningen! Det glädjande resultatet tyder på att den marknadskontroll och de informationsinsatser rörande energimärkningen på Internet som myndigheten har bedrivit under en lång tid har gett resultat.

Dessutom kontrollerades ett axplock av den reklam som vitvarusäljarna skickar ut. Om reklamen innehåller energirelaterad information eller prisinformation är kravet enligt energimärkningslagstiftningen att information ska lämnas om produktens energieffektivitetsklass. Energimyndighetens granskning av reklamen visade att inte heller där fanns något att anmärka på vad gäller vitvaror.

4.1.2 Elektronik

TV-apparater har ekodesignkrav på bl.a. standby och energianvändning vid användning sedan 2010. I november 2011 blev även energimärkningen för tv-apparater obligatorisk. Märkningen visar energieffektivitetsklassen på en skala från A till G. Tv-apparater som är effektivare än energiklass A får ha märkningen A+, A++ och A+++.

En provning av TV-apparater genomfördes på Energimyndighetens interna lab under 2013. Tio TV-apparater testades, varav fem ansågs godkända direkt utifrån

de krav som testades. Fem TV-apparater uppvisade brister. I två fall valde återförsäljarna att självmant sluta sälja de aktuella produkterna på den svenska marknaden, då de konfronterats med Energimyndighetens testresultat. De tyska tillverkarna/importörerna av dessa produkter informerades, liksom den tyska marknadskontrollmyndigheten. Två av de provade produkterna hade så små brister att ärendena kunde avslutas med en administrativ anmärkning. I ett fall kunde tillverkaren ändra produkten så att den kom att uppfylla gällande krav.

Ett klagomål om brister i energimärkning i en reklamannons för TV-apparater inkom till myndigheten under året. Efter Energimyndighetens påpekande ändrade företaget sin annonseringspolicy så att den i framtiden ska uppfylla gällande krav.

Externa nätaggregat används till att omvandla växelströmmen i vägguttaget till de former av elektricitet som de olika komponenterna i en apparat behöver. Bärbara datorer, mobiltelefoner och MP3-spelare har ofta ett externt nätaggregat som är monterat på sladden mellan vägguttaget och apparaten. Externa nätaggregat har ekodesignkrav på verkningsgrad och standby.

Under 2013 gjordes en kontroll av om ett antal nätaggregat kunde uppvisa en korrekt teknisk dokumentation. Dokumentkontrollen genomfördes som ett delprojekt inom Ecopliant, se kapitel 4.3.2. Fem nätaggregat i form av mobilladdare valdes ut för kontroll. Resultatet av kontrollen visade att flera av företagen inte hade nämnt ekodesigndirektivet och/eller gällande förordningen i sin EG-försäkran om överensstämmelse. Dessa fick därför komplettera dokumentationen. Andra skickade i första vändan en testrapport för EMC-tester. Alla återförsäljare/importörer skickade till slut in all information som krävdes, men det behövdes ett antal kompletteringsrundor och förklaringar.

Senare under året inköptes tio externa nätaggregat för test hos Energimyndigheten. Dessa produkter valdes ut utifrån följande kriterier:

- Nätaggregat som inte till fullo tillgodosett Energimyndighetens förfrågan angående teknisk dokumentation eller vars dokumentation indikerade någon sorts risk att produkten ej skulle överensstämma med krav.
- Nätaggregat från typ av försäljningsställe som vid tidigare kontroll uppvisat brister (t.ex. on-line shops) och/eller försäljningsställe som marknadsför sig intensivt gentemot konsument.

Av tio testade objekt klarade sju av dem krav som finns på verkningsgrad och standby, två fallerade och ett visade sig ha en amerikansk kontakt. Av sju som klarade kraven var det tre som låg på gränsen och behövde förordningens tolerans på 5 % på verkningsgraden för att klara sig. Alla objekt klarade standbykraven med bra marginal.

Nätaggregatet med amerikansk kontakt skickades till Elsäkerhetsverket, eftersom är förbjudet att sälja elektronik med amerikanska kontakter i Sverige. Elsäkerhetsverket är marknadskontrollmyndighet för denna lagstiftning.

Vad gäller de två övriga mobilladdarna som uppvisade alltför låga verkningsgrader så valde importörerna att frivilligt dra tillbaka produkterna från mark-

naden efter konfrontation med myndighetens testresultat. Produkterna drogs tillbaka från både importörernas egna nätbutiker och från återförsäljare och skrotades sedan.

Ett nätaggregat som provats i slutet av 2012 hanterades också under 2013. Detta nätaggregat överskred både standbykrav och krav på verkningsgrad enligt Energimyndighetens test. Importören av detta nätaggregat förklarade att ett misstag skett vid inköp av produkten och valde att dra tillbaka produkten från samtliga butiker.

Genom kontrollerna av nätaggregat har Energimyndigheten studerat närmare vilka produkter som omfattas respektive inte omfattas av kraven. Förordning EU 278/2009 om externa nätaggregat gäller bara för produkter som listas i en bilaga till förordning EU 1275/2008 om standby. Två typer av produkter vars nätaggregat därmed inte omfattas av denna förordning, enligt Energimyndighetens tolkning, är eldrivna handverktyg och belysningsprodukter. Energimyndigheten har låtit testa externa nätaggregat tillhörande eldrivna handverktyg och belysningsprodukter. Testerna visade att nätaggregaten hade mycket låga verkningsgrader, vad gäller de eldrivna handverktygen så låga som ca 40%! Detta innebär ju i praktiken att mer än hälften av elen går till spillo redan innan den når huvudprodukten, dvs. handverktyget. En konsekvens av dessa tester var att Energimyndigheten försökte få till stånd en ändring av förordning EU 278/2009 när revidering av denna förordning diskuterades på EU-nivå under 2013 för att i framtiden inte enbart begränsa förordningens scope till produkterna i standbybilagan. Kommissionen var dock av olika skäl inte villig att göra denna ändring i nuläget, men det kan finnas en möjlighet vid nästa revidering, som förväntas bli mer omfattande. Det uppmätta mätresultatet för de produkter som inte omfattas av krav var också intressant genom att de mycket låga verkningsgraderna hos produkterna kan ge en indikation på hur oerhört ineffektiva alla nätaggregat (eller åtminstone väldigt många) troligtvis hade varit, om inte ekodesignkrav funnits.

4.1.3 Belysning

För belysning finns flera beslutade ekodesignförordningar (beroende på typ av belysningsteknik m.m.), en energimärkningsförordning och dessutom en föreskrift om energimärkning som fortfarande gäller. Lagstiftningen för belysning kan därmed uppfattas som relativt komplicerad för den oinsatte. Energimyndigheten märker av detta på flera sätt, bl.a. genom en stor mängd frågor från importörer, återförsäljare och konsumenter.

I marknadskontrollplanen för 2013 hade beslutats att en kontroll av internetbutiker med lampförsäljning skulle ske under året. När produkter säljs på internet kan köparen inte se produkten i verkligheten innan köp och därför finns särskilda informationskrav vid denna typ av försäljning. Informationskraven för lampor som säljs via internet är relativt omfattande och finns i respektive förordning för ekodesign- och energimärkning.

Då kontrollen av internetbutiker med lampförsäljning inleddes märkte myndigheten snabbt att det fanns mycket stora brister hos de flesta företag. 43 internetbutiker granskades varav endast 3 stycken bedömdes ha den information som krävs

enligt förordningarna. Vid myndighetens kontakter med några av de berörda företagen uppmärksammades att många aktörer på belysningsområdet till stor del helt saknade kunskap om gällande och kommande belysningsförordningar, åtminstone avseende informationskrav vid internetförsäljning. Myndigheten valde därför i detta läge att inte gå ut med formella påpekanden och förelägganden om rättelser till de berörda företagen, utan att istället gå ut med ett informationsbrev där lagstiftningen beskrevs från grunden. Denna marknadskontrollaktivitet genomfördes därmed i form av en informationsinsats. Sammanfattningsvis kunde myndigheten konstatera att mycket resurser behöver läggas på att hjälpa och informera belysningsbranschen om förordningskraven.

Lampor som säljs i traditionella butiker omfattas också av energimärkningskrav. Marknadskontroll i åtta lampbutiker genomfördes under 2013. I dessa butiker kontrollerades ca 285 lampor. Endast tre lampor uppvisade brister i energimärkning. En av lamporna, med flera brister i energimärkningen, visade sig efter kontakt med tillverkare vara av äldre modell och därmed omfattades inte ljuskällan av gällande krav. För lampa nummer två, som också uppvisade flera brister i energimärkningen, valde importören att självant korrigera texten på tills nästa batch. På den tredje lampan hade informationen satts på ett sådant sätt att en slutanvändare inte skulle kunna utläsa den information förordningen kräver. Denna lampa visade sig vara i utgående sortiment, men ansvarig importör garanterade att man i framtiden kommer att säkerställa att dessa krav implementeras på andra berörda produkter och att informationen ska vara tydlig och läsbar för kunden. Därmed resulterade butiksgranskningen i två administrativa anmärkningar.

Under året provades även 20 st lampor, varav 18 gick under förordningen för hushållslampor och två under förordningen för gatu- och kontorsbelysning. Testresultaten för dessa lampor blev klara relativt sent, varför inga slutliga resultat avseende brister och följder av brister kan redovisas i denna rapport. De preliminära resultaten tyder dock på att 14 av de 20 lamporna uppvisade brister. För några av lamporna finns tekniska brister, dvs. lamporna uppfyller inte kraven på funktion och/eller energieffektivitet. För de flesta lamporna gäller bristerna främst krav på produktinformation på förpackningen etc., och inte primärt tekniska brister.

Energimyndigheten fick under året in tre anmälningar om lampor som misstänktes överträda ekodesignkrav. I detta fall handlade det om tre glödlampor. Vid myndighetens kontakt med ansvariga tillverkare och importörer kunde dessa påvisa att lamporna var klassade som specialprodukter. Specialprodukter är undantagna från belysningsförordningen. Ärendena resulterade därmed inte i något ytterligare agerande från myndighetens sida.

4.1.4 Elmotorer

Elmotorer i effektområdet 0,75-375 kW som sätts på marknaden eller tas i bruk inom EU fr.o.m. juni 2011 måste uppfylla energieffektivitetsklass IE2. Nivån för energieffektivitetsklass IE2 beror på motortyp och beskrivs som en lägsta tillåtna

verkningsgrad för motortypen. Den typ av elmotor som omfattas av kraven är den s.k. asynkronmotorn, vilket är den vanligast förekommande motortypen. Även elmotorer inbyggda i andra produkter omfattas av kraven om motorn i dessa fall kan testas fristående från produkten, till exempel fläktar, pumpar och ventilationsaggregat för byggnader.

Elmotordrivna system beräknas stå för runt 65 procent av elanvändningen inom industrin och nästan 40 procent av Sveriges totala elanvändning. Enligt beräkningar kan beslutade ekodesignkrav minska elanvändningen med 135 TWh el årligen inom EU vid år 2020. Med denna bakgrund är det förstås viktigt att kontrollera att fastställda ekodesignkrav också följs.

Under 2013 genomförde Energimyndigheten tester av 20 elmotorer. De första 10 testade motorerna ingick som en del av det EU-finansierade projektet Ecopliant, där ett antal marknadskontrollmyndigheter för ekodesign deltar, se kapitel 4.3.2. Urvalet av elmotorer till denna provning koordinerades mellan de medlemsstater som ingick i projektets elmotortest, dvs. Storbritannien, Danmark och Sverige. Genom att stämma av urval med varandra täcktes en större andel av marknaden avseende effektklasser och samtidigt förhindrades att samma modell testades av flera länder. Totalt testades 34 elmotorer inom Ecopliant.

Sveriges första 10 testade modeller var i effektklassen 7,5-15kW. Alla 10 uppmättes med godkänt resultat. Tre modeller uppvisade dock lägre verkningsgrad än minimikraven för IE2 i testet, men genom att förlusten ($1-\eta$) i marknadskontrollmyndigheternas tester tillåts avvika med max 15 % från den på motorn deklarerade verkningsgraden (η), så klarade även dessa motorer kraven.

Energimyndigheten lät senare testa ytterligare 10 elmotorer, denna gång i segmentet 0,75-3 kW. Alla testade modeller uppmättes med godkänt resultat även här, dock behövde den tillåtna toleransen räknas med för att fyra av modellerna skulle uppfylla kraven för IE2.

En av dessa fyra motorers verkningsgrad uppmättes till 84,4 % vid 100 % last. Enligt elmotorförordning 640/2009 så är miniminivån för denna typ av motor 85,5 %. Med anbringandet av den tillåtna toleransen i marknadskontrollmyndighetens test var denna motor alltså godkänd. Dock var motors märkplåt också uppmärkt med verkningsgraden 84 % vid 100 %. Vid kontakt med tillverkaren visades det sig att denne mätte upp varje enskild motor och i detta fall bedömt att motorn var godkänd eftersom den uppfyllde kraven när toleransen räknades in. Tillverkaren hade här dock gjort en feltolkning av förordningen. De kontrolltoleranser som definieras i förordningarnas bilagor ska endast gälla den kontroll som medlemsstaternas myndigheter gör av de uppmätta parametrarna, och får inte användas av tillverkaren eller importören på motsvarande sätt. Detta har EU-kommissionen förtydligat i senare fastställda förordningar. Eftersom det inte är tydliggjort i elmotorförordningen, så avslutade dock Energimyndigheten ärendet med en administrativ anmärkning i detta fall. Fallet ledde också till att Energimyndigheten sedermera la ut information om användandet av toleranser på webben (motsvarande faktarutan), för att tydliggöra frågan för alla berörda.

Faktaruta: Angående toleranser

I de flesta ekodesign- och energimärkningsförordningar finns det en bilaga som rör "Kontrollförfarande" eller "Kontrollförfarande för marknadsövervakning". Denna bilaga är avsedd att beskriva hur medlemsstaternas marknadskontrollmyndigheter ska kontrollera om en produkt uppfyller gällande krav.

I lagtexten i bilagorna "Kontrollförfarande" finns ofta en kontrolltolerans angiven, t.ex. att ett visst värde kan avvika med högst 5 % eller 0,1W eller dylikt. De toleranser som står utpekade är tänkta att användas för medlemsstaternas marknadskontroll, och alltså inte för tillverkarnas produktutformning eller tester. Alla produkter som släpps ut på EU-marknaden ska uppfylla ekodesignförordningarnas och energimärkningsförordningarnas krav **utan** användande av de angivna kontrolltoleranserna i bilagorna för "Kontrollförfarande".

Att kontrolltoleranserna är avsedda för marknadskontroll-myndigheternas tester har varit EU-kommissionen och de flesta medlemsstaters intention redan från att de första förordningarna skrevs. Dessvärre har användandet av dessa kontrolltoleranser missuppfattats av många tillverkare. Kommissionen håller därför på att rätta till detta missförstånd i nya förordningar och förväntas även ta ett motsvarande beslut för tidigare beslutade förordningar, troligtvis under hösten 2014.

Produktförordningar som har beslutats fr.o.m. 2013 innehåller alltid följande skrivning i bilagan för "Kontrollförfarande":

"De kontrolltoleranser som definieras i denna bilaga gäller endast den kontroll som medlemsstaternas myndigheter gör av de uppmätta parametrarna, och får inte användas av tillverkaren eller importören som en tillåten tolerans för att fastställa värdena i den tekniska dokumentationen."

4.1.5 Uppvärmningsutrustning

Ekodesign- och energimärkningskrav på ett antal produkttyper inom HVAC-området (heating, ventilation and air-conditioning) har beslutats och ytterligare förordningar är på gång. Under år 2013 hade krav för luftluftvärmepumpar (inkl. luftkonditioneringsutrustning) och cirkulationspumpar trätt ikraft.

Cirkulationspumpar används vanligen i byggnaders värmesystem för att pumpa runt vatten till radiatorer m.m. De första ekodesignkraven gäller för fristående cirkulationspumpar på 1-2 500 watt och trädde i kraft 1 januari 2013.

Under 2013 gjordes en kontroll av om sju tillverkare och importörer av cirkulationspumpar kunde uppvisa en EU-deklaration om överensstämmelse för pumparna, vilket krävs enligt ekodesignlagstiftningen. Dessutom efterfrågade myndigheten information om när pumparna var "satta på marknaden", dvs. när produkten första gången gjorts tillgänglig på EU-marknaden för distribution eller användning inom EU. Begreppet "sätta på marknaden" är centralt inom EU:s produktlagstiftning, eftersom det endast är produkter som satts på marknaden efter att en förordningskrav har trätt ikraft som behöver uppfylla kraven.

Resultatet av granskningen var att alla tillverkare/representanter till slut lyckades uppbåda den information som efterfrågades. Tillverkarna hade överlag bra koll på sina cirkulationspumpar och de tekniska ekodesignkrav som börjat gälla. Trots detta hade några tillverkare inte nämnt ekodesigndirektivet och/eller den gällande förordningen i sin EU-försäkran. Dessa fick då komplettera dokumentationen.

Ekodesign- och energimärkningskrav på luftkonditionering och luftluftvärmepumpar gäller sedan januari 2013. Energieffektivitet hos luftluftvärmepumpar baserar sig på SCOP (seasonal coefficient of performance) som tar hänsyn till luftluftvärmepumpens verkningsgrad under en hel uppvärmningssäsong. SCOP speglar verkningsgraden under flera olika förhållanden som antas vara representativa i en viss klimatzon och tar hänsyn till olika drifttider. Förutom krav på energieffektivitet finns även krav på ljudnivå inomhus och utomhus.

Under 2013 kontrollerade Energimyndigheten fyra luftluftvärmepumpar genom en provning hos ett externt upphandlat laboratorium. Tekniskt sett klarade alla fyra pumparna minimikravet avseende SCOP. I två fall behövde dock labbet räkna in den tillåtna toleransen för att pumparna skulle uppfylla kraven. Alla luftluftvärmepumpar klarade krav på bullernivå, men en pump hade på sin energimärkningsetikett deklarerat en ljudnivå för utomhusljud som var lägre än den nu uppmätta.

Gällande den obligatoriska energimärkningen av luftluftvärmepumpar som finns utställda i butik så gjorde myndigheten också en kontroll under 2013. Först ”scannades” ett utvalt geografiskt område av via internet. Under denna scanning bestämdes att fem butiker skulle besökas. I de fem butikerna fanns sammanlagt 20 luftluftvärmepumpar som kontrollerades. 13 av dessa saknade märkning eller var felaktigt märkta, samtliga från tre av butikerna. Dock var de flesta av de utställda pumparna av äldre modell, men de borde då istället ha haft den gamla energimärkningen. De av pumparna som var satta på marknaden efter den 1:a januari 2013 var alla fullgott märkta. Sammanfattningsvis kan dock sägas att resultatet var tämligen dåligt. Handlarnas kunskaper om märkning av apparaterna var överlag låg. Efter påstötning från Energimyndigheten rättade de tre butikerna till bristerna i märkningen.

Faktaruta: CE-märkning och EG-försäkran om överensstämmelse

Produkter som omfattas av ekodesignlagstiftningen ska vara CE-märkta.

Alla CE-märkta produkter måste ha en EG-försäkran om överensstämmelse. Genom en EG-försäkran intygar tillverkaren att produkten uppfyller samtliga lagkrav som ställs på produkten, däribland ekodesigndirektivet.

Då Energimyndigheten begär en EG/EU-försäkran om överensstämmelse ska tillverkaren eller importören lämna denna försäkran till myndigheten inom 10 dagar från förfrågan.

Det är viktigt att det i EG-försäkran om överensstämmelse finns en tydlig uppgift om vilken ekodesignförordning eller vilka ekodesign-förordningar som produkten uppfyller. Det räcker alltså inte att bara hänvisa till det övergripande ekodesigndirektivet eller den svenska ekodesign-lagen.

Hur en EG-försäkran ska utformas finns beskrivet i Ekodesigndirektivet Bilaga VI.

Under hösten 2013 granskades även fem internetbutiker med reklam för luftluftvärmepumpar. Ett företag, som marknadsförde sex pumpar, saknade märkning. Efter anmärkning från Energimyndigheten ändrade även denna internetbutik sin information om produkterna, så att även energimärkningskraven uppfylldes.

4.1.6 Däck

Energimärkning av däck till personbilar, lastbilar och bussar krävs från den 1 november 2012. Märkningen visar energieffektivitet, väggrepp vid vått väglag och buller.

Under 2013 kontrollerades att däckmärkningskraven följdes vid försäljningen av däck, dels i nätbutiker (internetförsäljning) och dels i fysiska butiker/däckverkstäder.

Vad gäller krav på försäljning av däck via internet och i reklam föranledde däckmärkningsförordningen initialt ett visst huvudbry för myndigheten. Beträffande övrig energimärkning (vitvaror etc.) gäller nämligen att energimärkning ska finnas när en handlare marknadsför sina produkter på Internet och i reklam. Däcksmärkningen skiljer sig från detta så tillvida att det endast finns krav på märkning om konsumenten inte kan se den marknadsförda produkten före köp. Detta innebär att det enda tillfälle då det finns krav på märkning i reklam för däck är när däcken kan köpas via Internet. Reklam för däck på internet eller i annons där konsumenten sedan köper däcken i butik omfattas därmed inte av lagstiftningen. Myndigheten försökte initialt att tolka lagstiftningen som att energimärkning alltid ska finnas, men det visade att detta inte var möjligt. Såsom ”non-compliant” skall rätteligen alltså bara ses de företag som inte haft tillfredsställande märkning vid försäljning på Internet.

Sju nätbutiker samt en större mängd reklam kontrollerades. Resultatet får ses som dåligt då alltför många saknade energimärkning i marknadsföringen. Då detta är resultatet av otydligheter eller brister i förordningen får detta dock tas med som en input till Kommissionen i samband med framtida revidering av förordningen. Energimyndighetens synpunkter gällande detta framfördes dock redan under året till Kommissionen som underhandsinformation. Energimyndigheten gav totalt tre administrativa anmärkningar till nätbutiker med uppenbara brister.

10 däckverkstäder i södra Stockholm inspekterades också under året. Alla de stora däckskedjorna täcktes in. Enligt förordningen ska distributörerna se till att däcken på försäljningsstället är försedda med rätt dekal eller att märkningen i vart fall finns utställd. Om däcken inte förvaras så att slutanvändarna kan se dem ska distributörerna ge slutanvändarna information på annat sätt, informationen ska även framgå av fakturan/kvittot.

Praktiskt sett så visade Energimyndighetens besök att försäljningsställena ser ut på olika sätt. Ofta finns det en flytande gräns mellan vad som är butik/verkstad/lager. Kraven på märkning gäller endast de däck som finns till försäljning, bjuds kunden in till lagret för att titta på däck kan dock även detta ses som försäljning där däcken ska vara märkta. Endast ett fåtal av verkstäderna hade någon större utställning av däck i någon form av butik. Vanligast var att olika däcktyper visades schematiskt där vare sig priser eller olika däckdimensioner visades upp. I detta fall

behöver inte däcken vara märkta. När specifika däck visades kunde myndigheten konstatera att nio av tio verkstäder hade fullgod märkning. Det tionde företaget fick en administrativ anmärkning av myndigheten, varpå företaget rättade till upptäckta brister i märkningen.

Kraven på teknisk prestanda hos däcken, dvs. krav på energieffektivitet, väggrepp vid vått väglag samt buller, åligger ansvarig tillverkare eller importör till EU. Energimyndigheten gjorde under året ett försök att begära in teknisk dokumentation om fem däck som säljs på den svenska marknaden. Ingen av de kontaktade företagen visade sig dock vara tillverkare eller importör till EU utan endast återförsäljare. Endast ett av företagen bemödade sig med att försöka förse myndigheten med efterfrågad information. Från övriga fick myndigheten inget eller mycket knapphändert svar. De ansvariga företagen fanns istället på annat håll inom EU. Myndigheten gjorde då även ett fruktlöst försök att kontakta de europeiska tillverkarna och importörerna. Energimyndigheten har i detta fall ingen jurisdiktion att besluta om föreläggande eller förbud i och med att företagen har sina säten utanför Sveriges gränser. I just däckmärkningsförordningen visade sig skrivningarna kring tillverkarnas och importörernas ansvar var extra besvärliga ur denna synvinkel. Energimyndigheten har påtalat problematiken för EU-kommissionen.

4.1.7 Sammanfattning rörande kontrollaktiviteter 2013

Sammanfattningsvis kan glädjande nog konstateras att många av de produkter som myndigheten kontrollerat uppfyller krav på teknisk prestanda (t.ex. energieffektivitet och funktionalitet). Däremot hittar myndigheten desto fler brister vad gäller administrativa krav (teknisk dokumentation, energimärkningsinformation, EG-försäkran om överensstämmelse m.m.).

Samtidigt ser myndigheten att många företag fortfarande saknar kunskap om gällande regelverk, särskilt inom vissa produktområden och särskilt produkter som relativt nyligen har reglerats inom ekodesign- och energimärkningslagstiftningen. Det är företagets ansvar att se till att produkter som sätts på EU-marknaden uppfyller all gällande lagstiftning och att energimärkningskrav uppfylls. Myndigheten ser därför att marknadskontrollinsatserna även fortsättningsvis bör kombineras med informationsinsatser gentemot berörda företag. Positivt är också att de allra flesta företag som myndigheten kommer i kontakt med är mycket måna om att uppfylla gällande lagstiftning och därför snabbt försöker rätta till påtalade brister.

En sammanställning av Energimyndighetens alla kontroller under 2013 och dess resultat och påföljder finns i Bilaga 2.

4.2 Förebyggande information

Såsom påtalats i föregående kapitel innefattar marknadskontrollen även informationsaktiviteter gällande tillämpliga krav. Genom att i vissa fall försöka beskriva och förklara gällande ekodesign- och energimärkningskrav för de tillverkare, importörer och återförsäljare som ansvarar för att regelverken uppfylls, kan dessa aktörer få bättre möjlighet att göra rätt från början.

Under 2013 ordnade Energimyndigheten tillsammans med Elsäkerhetsverket, Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket och Swedac två seminarier om belysning, i syfte att informera tillverkare och importörer om alla gällande krav. Genom att ge en samlad bild av vilka olika krav som ställs på lampor, rollfördelningen mellan olika myndigheter och hur marknadskontroller går till ville myndigheterna underlätta för företagen och på sikt förbättra efterlevnaden av gällande lagstiftning. 70 deltagare kom och utvärderingen visar att det var mycket uppskattat och företagen vill gärna se fler seminarier.

I samband med marknadskontrollen av lampor som säljs via Internet startade myndigheten en särskild belysningsmailkorg, där aktörer på belysningsmarknaden kan ställa frågor. Mailkorgen är fortfarande aktiv och myndigheten hanterar många frågor denna väg.

Energimärkningskrav för däck till personbilar, lastbilar och bussar gäller från den 1 november 2012. Märkningen ska visa energieffektivitet, väggrepp vid vått väglag och buller. Under 2013 har Energimyndigheten gjort drygt 5000 riktade utskick till samtliga försäljare av nya däck i Sverige i syfte att informera om kraven och syftet med märkningen. Ett annat syfte med informationsinsatsen var att företagen och verkstäderna skulle kunna ge bra information till slutkunderna om den nya energimärkningen av däck.

I april 2013 arrangerade Marknadskontrollrådet i samarbete med Teknikföretagen och Svensk handel ett kostnadsfritt seminarium för företag som importerar, säljer eller tillverkar produkter inom EU/EES: ”Din produkt – ditt ansvar”. Syftet var att skapa bättre kunskap om produktregelverket genom att erbjuda företag att träffa alla de myndigheter och organisationer som arbetar för att produkter på marknaden ska uppfylla gällande krav samt motverka snedvriden konkurrens. Seminariet samlade drygt 160 deltagare. Energimyndigheten deltog med en monter i seminariets utställartorg, där deltagarna hade möjlighet att direkt få svar på sina specifika frågor om ekodesign och energimärkning.

Energimyndigheten skickar löpande ut nyhetsbrev om ekodesign och energimärkning. Bl.a. rapporterar myndigheten om nya krav som beslutats inom EU och inför att krav träder ikraft. Nyhetsbrevet hade under 2013 ca 1000 abonnenter. I vissa fall skickar myndigheten även ut pressmeddelande och anordnar seminarier. I slutet av 2012 anordnade Energimyndigheten ett frukostmöte inför att de nya kraven på cirkulationspumpar, vattenpumpar, fläktar och luftluftvärmepumpar skulle träda ikraft den 1 januari 2013.

I december 2013 genomförde Energimyndigheten en hearing om elmotorsystem med föredragshållare från EU-kommissionen och ledande europeiska experter. Syftet var att sprida kunskap om elmotorsystem till svenska intressenter, framförallt svenska tillverkare och importörer, och att uppmana dem att vara delaktiga i förstudieprocesserna inför nya motorsystemförordningar. Ett annat syfte var att informera om nu gällande ekodesignkrav på elmotorer och produkter med inbyggda elmotorer, samt den marknadskontroll som utförs. På hearingen deltog 60 externa intressenter från industri, konsultföretag och branschorganisationer.

4.3 Samarbeten

Energimyndigheten har utfört marknadskontroll av energimärkningen av vitvaror m.m. sedan en lång tid tillbaka. Marknadskontroll av ekodesignlagstiftningen samt flera av de nu beslutade produktgrupperna är dock helt nya områden för Energi-myndigheten. För att utveckla marknadskontrollen och ta del av andra myndig-heters erfarenheter deltar Energimyndigheten i ett antal samarbetsorgan.

4.3.1 Nordsyn

Energimyndigheten är projektledare för Nordsyn som är ett nordiskt samarbets-projekt kring marknadskontroll av ekodesign och energimärkning. Detta samarbete fokuserar på att förbättra möjligheterna till samverkan, lära av varandra, utveckla metoder samt innehåller också djupare analyser om strategiska nordiska produkter, effekter av marknadskontroll och utmaningar för marknadskontrollen. Hittills har Nordsyn bland annat resulterat i att metoder och mallar för marknadskontroll har utvecklats, marknadskontrollplaner och testresultat har delats, komplicerade fråge-ställningar, barriärer och lämpliga sanktioner har diskuterats. Nordsyn har även skickat in ett gemensamt ”position paper” till utvärderingen av energimärknings-direktivet (november 2013).

4.3.2 Ecopliant

Energimyndigheten deltar för Sveriges räkning i ett EU-projekt, Ecopliant, gäl-lande marknadskontroll av ekodesign. Ecopliant pågår under 2012-2015 och syftar till att förbättra och utveckla marknadskontrollen och samarbetet kring marknads-kontroll. UK är huvudprojektledare för projektet. Inom Ecopliant har deltagande myndigheter under Energimyndighetens ledning samlat in och beskrivit ”best prac-tice” inom marknadskontroll, dvs. arbetssätt, metoder och strategier som myndig-heter kan tillämpa för ett effektivare marknadskontrollarbete. Inom Ecopliant har också genomförts koordinerade tester av ett antal produkttyper. Ecopliant har redan resulterat i bättre samarbete mellan ett stort antal av EU:s marknadskontroll-myndigheter, förbättrat erfarenhetsutbyte och utbyte av testresultat. För mer infor-mation, se www.ecopliant.eu.

4.3.3 Atlete II

Energimyndigheten deltar även i ett annat EU-finansierat projekt gällande kontroll av ekodesign- och energimärkningskrav, Atlete II. Atlete II pågår 2012-2014 och innehåller gemensamma tester av 50 tvättmaskiner samt rundtester. Atlete II har resulterat i en översikt av hur väl tvättmaskiner uppfyller gällande ekodesign- och energimärkningskrav (resultatet blir dock inte offentligt förrän vid projektets slut). Energimyndigheten deltar som enda formell marknadskontrollmyndighet och har till uppgift att meddela projektets resultat till övriga marknadskontrollmyndig-heter. På detta sätt ska projektet också visa på möjligheter och hinder för mark-nadskontrollmyndigheter att utnyttja testdata från tredje part. För mer information, se www.atlete.eu.

4.3.4 Marknadskontrollrådet

Marknadskontrollrådet är ett nationellt samordningsorgan för frågor om marknadskontroll. Det fungerar framför allt som ett forum för informations- och erfarenhetsutbyte mellan myndigheter, men rådet ska också underlätta allmänhetens kontakter med ansvariga myndigheter och samråda med näringsliv, konsumenter och andra intressenter. Marknadskontrollrådet består av 15 marknadskontrollmyndigheter (Arbetsmiljöverket, Boverket, Elsäkerhetsverket, Energimyndigheten, Kemikalieinspektionen, Konsumentverket, Läkemedelsverket, Myndigheten för radio och tv, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Post- och telestyrelsen, Skatteverket, Socialstyrelsen, Swedac och Transportstyrelsen) samt Kommerskollegium och Tullverket. Swedac ansvarar för ordförandeskap och sekretariat för Marknadskontrollrådet. Se även www.marknadskontroll.se.

Rådet har möten fem gånger per år. Energimyndigheten ser deltagandet som mycket värdefullt i och med kontakterna med andra myndigheter och den övergripande rapporteringen om vad som händer inom marknadskontrollen horisontellt i Sverige och EU. Under 2013 har rådet bl.a. rapporterat om vad som händer med EU-kommissionens föreslagna ”Market surveillance package”, vilket kommer att få stor inverkan även på marknadskontroll av ekodesign och energimärkning.

Att visa resultat och effekter av Energimyndighetens olika verksamheter är prioriterat inom myndigheten och därmed givetvis även för marknadskontrollen. Energimyndigheten har under året deltagit i Marknadskontrollrådets arbetsgrupp för resultatredovisning. Arbetsgruppens uppdrag har varit att beskriva hur resultatredovisning kan se ut och tillämpas för att utveckla en gemensam metodik för hur marknadskontrollmyndigheterna kan rapportera resultat och effekter av sina marknadskontrollaktiviteter samt att ge idéer till kommande arbete.

Energimyndigheten har under året intensifierat sitt samarbete med en annan myndighet inom Marknadskontrollrådet, nämligen Elsäkerhetsverket. Bl.a. har koordinerade tester och utbyte av testade produkter diskuterats.

4.3.5 ADCO

Myndigheterna i olika EU-länder som ansvarar för marknadskontroll av ekodesign och energimärkning samarbetar också inom de s.k. ADCO-grupperna (administrative cooperation). ADCO-grupperna har möte på EU-nivå två gånger per år. Representanter från EU-kommissionen deltar också på dessa möten. Ofta diskuteras s.k. ”grey areas”, dvs. områden där lagstiftningen är otydlig. EU-kommissionens och ADCO-gruppernas tolkningar av otydligheter i lagstiftningen finns publicerade på publik webbplats⁴.

⁴ <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/documents/eco-design/guidance/>

4.4 Utvecklingsarbete gällande marknadskontrollen

4.4.1 Hantering av klagomål, rapporter och tips

Utomstående parter, t.ex. konsumenter, tillverkare, återförsäljare, andra myndigheter etc., har möjlighet att lämna in rapporter och klagomål till Energimyndigheten om att en viss produktmodell, en viss tillverkare eller en viss återförsäljare inte uppfyller lagens krav.

Under 2013 har myndigheten utvecklat systemet för hantering av externa rapporter och klagomål om produkter. Myndigheten har lagt upp information på webben om hur denna typ av information kan lämnas till myndigheten och tagit fram en mall för anmälan av ett ärende. Dessutom har myndigheten förtydligat sina interna rutiner för hur dessa s.k. reaktiva ärenden ska hanteras.

I vissa fall leder rapporter och klagomål till direkt marknadskontroll. Denna typ av rapporter och tips om misstänkta produkter kan även utgöra mycket bra information för vilka produkter och produktgrupper som bör väljas ut för myndighetens framtida kontroller.

4.4.2 Ackreditering av Energimyndighetens interna Testlab

Provning av produkter i marknadskontrolländamål utförs av Energimyndighetens Testlab. Vissa provningar sköts internt av Testlabs personal, andra provningar läggs ut på externa upphandlade laboratorier. I arbetet med effektiv och rättssäker tillsyn har Energimyndighetens Testlab under år 2013 ackrediterats av Swedac. Ackrediteringen följer standarden ISO17025 och omfattar bland annat provningsmetoder som är viktiga för kontroll av överensstämmelse med ekodesign- och energimärkningskrav. Inom produktområdet våta vitvaror, där Testlab har erfarenhet sedan 50-talet, är Testlab inom kort det enda ackrediterade laboratoriet i Norden.

5 Litteraturförteckning

1. Marknadskontrollrådet. [Online] 2011. www.marknadskontrollradet.se.
2. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93. 2008.
3. Förordning (2005:893) om marknadskontroll av varor. 2005.
4. Förordning (2009:927) om tillsyn över energianvändande produkter, som omfattas av bestämmelserna i lagen (2008:112) om ekodesign. 2009.
5. Förordning (2011:1022) om tillsyn över energirelaterade produkter, som omfattas av bestämmelserna i lagen (2011:721) om märkning av energirelaterade produkter.
6. EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING EG nr 1222/2009 om märkning av däck vad gäller drivmedelseffektivitet och andra väsentliga parametrar. 2009.
7. Lag (1992:1232) om märkning av hushållsapparater. 1992.

Bilaga 1

Produktgrupper med ekodesign- och/eller energimärkningskrav

Produktgrupper med krav enligt ekodesign och/eller energimärkningsdirektivet, där kraven trätt ikraft senast under år 2013. Energimyndigheten är marknadskontrollmyndighet för samtliga. För aktuella förordningsnummer, se Bilaga 2.

- Kylar och frysar för hushållsbruk
- Tvättmaskiner för hushållsbruk
- Torktumlare (maj 2013)
- Diskmaskiner för hushållsbruk
- Enkla digitalboxar
- TV-apparater
- Externa nätaggregat och batteriladdare
- Standby och off-modelförluster för energianvändande produkter
- Hembelysning
- Gatu- och kontorsbelysning
- LED och Reflektorlampor (september 2013)
- Cirkulationspumpar
- Luftkonditionering inkl. luftluftvärmepumpar (januari 2013)
- Elmotorer 0,75-375kW
- Fläktar (januari 2013)
- Vattenpumpar (januari 2013)
- Däck

Bilaga 2

Sammanställning av Energimyndighetens kontroller år 2013

Tabellerna nedan är komprimerade varianter av de data som Energimyndigheten rapporterat till EU-kommissionen i maj 2014.

Ekodesignförfordningar som kontrollerats under 2013

Ecodesign framework	↓ Compliance checks ↓			↓ Results of compliance checks ↓	↓ Corrective actions following compliance checks ↓	
	Number of:					
Ecodesign regulation	Inspections	Models inspected	Models tested in labs	Non-compliances found	Administrative decisions	Models withdrawn
Regulation 244/2009, non-directional household lamps	106	21	18	12		
Regulation 245/2009, tertiary lightning		2	2	2	1	
Regulation 278/2009, external power supplies		14	9	3	3	3
Regulation 640/2009, electric motors		20	20	1	1	
Regulation 641/2009, circulators		7				
Regulation 642/2009, televisions		10	10	6	6	2
Regulation 643/2009, household refrigerating appliances		5		2	2	
Regulation 1015/2010, household washing machines		11	3	1	1	
Regulation 1016/2010, household dishwashers		8		3	3	
Regulation 206/2012, air conditioners and comfort fans		4	4	1		
Regulation 932/2012, household tumble driers		4	4	3	3	

Energimärkningsförfordningar som kontrollerats under 2013

Energy labelling framework	↓ Compliance checks ↓						↓ Results of compliance checks ↓	↓ Corrective actions following compliance checks ↓	
	Number of:								
Energy labelling regulation	Inspections	Models inspected (supplier oblig.)	Models tested in labs	Labels inspected (dealer obligations)	Distance selling requirements inspected	Ads, promomaterials inspected	Non-compliances found	Administrative decisions	Models withdrawn
Regulation 392/2012, household tumble driers	163	4	4	27 shops, 734 products	65 internet shops, 451 products	33 advertise-ments, 321 products	3	3	
Directive 96/60/EC, household combined washer-driers									
Directive 874/2012, household lamps							42	42	
Directive 2002/40/EC, household electric ovens									
Regulation 1059/2010, household dishwashers		8					3	3	3
Regulation 1060/2010, household refrigerating appliances									
Regulation 1061/2010, household washing machines		11	3				1	1	
Regulation 1062/2010, televisions		10	10				3	3	
Regulation 626/2011, air-conditioners		4	4				6	6	
Regulation 1222/2009, on tyres		1					4	4	

Ett hållbart energisystem gynnar samhället

Energimyndigheten arbetar för ett hållbart energisystem, som förenar ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet.

Vi utvecklar och förmedlar kunskap om effektivare energi-användning och andra energifrågor till hushåll, företag och myndigheter.

Förnybara energikällor får utvecklingsstöd, liksom smarta elnät och framtidens fordon och bränslen. Svenskt näringsliv får möjligheter till tillväxt genom att förverkliga sina innovationer och nya affärsidéer.

Vi deltar i internationella samarbeten för att nå klimatmålen, och hanterar olika styrmedel som elcertifikatsystemet och handeln med utsläppsrätter. Vi tar dessutom fram nationella analyser och prognoser, samt Sveriges officiella statistik på energiområdet.

Alla rapporter från Energimyndigheten finns tillgängliga på myndighetens webbplats www.energimyndigheten.se.

Energimyndigheten, Box 310, 631 04 Eskilstuna
Telefon 016-544 20 00, Fax 016-544 20 99
E-post registrator@energimyndigheten.se
www.energimyndigheten.se